

Handla växtkvalité – hur vet ja

Kvalitet lönar sig i längden även vid inköp av trädgårdsväxter. Rätt växt på rätt plats och med de rätta kvaliteterna är A och O för en lyckad plantering. I dag kan vi handla trädgårdsväxter både från specialist och från generalist, i butik såväl som på nätet. I plantskolan och handelsträdgården förväntar man sig hjälp och rådgivning, medan man på stormarknaden och postorden oftast är hänvisad till sitt eget omdöme.

Hur känner man då igen god växtkvalitet och vad skall man tänka på och ha kännedom om för att lyckas med sina inköp?

Vad är bra växtkvalitet?

Jo, det är plantor som är bra växta och av rimlig storlek med avseende på art och sort. De skall vara i god kondition och utan allvarliga skador. Dessutom skall de vara friska, utan sjukdomar och skadedjur samt ha bra genetiska egenskaper som t.ex. härdighet, sundhet och god bördighet.

Förbered dina växtinköp hemma!

God planering och kunskap är naturligtvis grunden för alla lyckade växtinköp. Ta reda på hur läget och jorden är där växten ska stå. Hur stor får växten bli, vilket resultat vill jag uppnå med planteringen? Läs på och studera växter i andra trädgårdar. Var noga med att välja en bra sort. Olika sorter av t.ex. frukt, bär och rosor har bättre eller sämre motståndskraft mot vissa vanliga sjukdomar. Håll fast vid ditt beslut tills något eller någon kan övertyga dig om motsatsen.

Räkna grenar

Grenverket hos buskar skall generellt sagt ha åtminstone tre kraftiga och välriktade grenar, förgrenade långt nerifrån. Vanligen har prydnadsbuskar förgrenad eller buskig växtform, se figuren. Det är bättre att välja exemplar med bra förgrening än med hög höjd.

Busken skall inte vara överårig och se plågad ut. Välj ett välskött exemplar som inte är uttorkat, skadat eller har torra grenar. Barken skall vara hel och eventuella sår efter beskärning se fina ut.

Välj rotäktade buskar framför ympade exemplar, exempelvis kopparhäggmispel

Buske med förgrenad växtform som krukodlad.

Buske med buskig växtform, med genomrotad rotklump emballerad i t ex säckväv.

Alléträd med centralt ledskott och minst tre kraftiga och allsidigt riktade huvudgrenar. Roten skall vara välutvecklad med många tunna rötter, barrotad.

på egen rot, *Amelanchier laevis* f.k. 'Bäcklösa' E, istället för ympad på rönn.

Stora buskexemplar kallas solitärer (sol). Dessa är äldre, större och har betydligt fler grenar. De är bättre omskötta i plantskolan, med åtminstone tre omplanteringar och har odlats luftigare och skall ha ett välutvecklat och jämt grenverk åt alla håll. Dessa ger planteringen karaktär direkt.

Plantor av häckkvalité är unga plantor men åldern kan variera från 1-3 år. Olika växtslag har olika tillväxthastighet, men generellt sagt skall häckplantorna vara förgrenade från basen och kraftiga för ett gott resultat. Kolla lite extra så att det utlovade extrapriset inte blir dyrt i förhållande till kvalitén! Nu

kan den otalige även köpa färdiga häckar av t.ex. liguster och avenbok!

Träd skall ha en genomgående och rak stam med åtminstone tre välriktade huvudgrenar, d.v.s. riktade åt olika håll och med så trubbiga grenvinklar som möjligt. Rotens storlek skall överensstämma med trädets storlek eller åtminstone ha en diameter på åtminstone 4 ggr stamomkretsen. Ett träd med stamomkrets på minst 25 cm skall alltså ha en rot diameter på åtminstone 100 cm.

Klätterväxter skall ha minst två kraftiga skott från rothalsen och får endast saluföras som krukodlade eller med rotklump.

Amelanchier laevis f.k. 'Bäcklösa' E, kopparhäggmispel är en stor buske (4-6 m) med upprikt, rundat växtsätt. Nya skott är vackert kopparfärgade och i fin kontrast till den vita vårblomningen. Busken har även vacker, orange höstfärg och är lämplig att plantera i större buskage eller i ensam majestät. Den är härdig i växtzon 1-4(5) och kan köpas som solitär buskplanta. Foto: B. Andersen och N. Andersen.

g vad jag köper?

Granska etikett och odlingsinformation

På växtens produktinformation eller etikett skall framgå botaniskt namn, släkte, art och sort, eventuellt underlag eller grundstam, odlings sätt, rekommenderad växtzon och plantans försäljningsstorlek. Spara alltid etikett och inköpskvitto. Väl hemma tar du bort etiketten från växten, men var noggrann med att notera var och när du planterat den i din trädgård.

Uppgifter om växtens karaktär, ungefärliga slutstorlek, var den trivs, härdighet och speciella krav skall försäljningsstället tillhandahålla. Var uppmärksam på att det inom samma art kan finnas ett flertal sorter med de mest skilda egenskaper. Detta framkommer inte alltid av en allmän skylt med odlingsinformation exponerad intill växten. Känner du dig osäker och ingen kan svara på dina frågor är det bättre att du tar reda på mera innan du gör ditt inköp.

Kolla rötterna

Ofta glömmar man att titta på rötterna. Lyft upp växten ur krukans och granska! En kruk- och klumpodlad växt skall vara väl genomrotad och rotklumpen skall hålla ihop och tåla denna behandling. Du ser tunna, fina rottrådar runt om och inga kraftiga rötter har börjat snurra runt i krukans eller börjat söka sig ur krukans. Avstå från inköp om rotklumpen faller sönder, växten har börjat vegetera och vi är mitt inne i växtperioden! En avlövad växt i vila är inte lika känslig och under tidig vår och sen höst kan man köpa och plantera barrotade växter.

Ett bra rotsystem på en perenn, som för övrigt knappt syns över krukantenn om våren, bådär om prakt redan första året.

Vedartade plantskoleväxter drivs upp och säljs i kruka (co), rotklump (kl) eller som barrotade. Krukodlade och klumpplantor kan du köpa under hela växtsäsongen medan barrotade och krukförpackade, d.v.s. plantans rötter är endast förpackade i försäljningsemballaget (pack), köps och planteras tidig vår eller sen höst när plantan är i vila.

Utifrån plantans etikett kan du utläsa att denna planta skall ha tre kraftiga grenar á 60 cm långa (3x60 cm) och vara odlad i en kruka (co) med en volym på 2 liter. Granska växtbeskrivningen kritiskt, här är härdighet (angiven växtzon) och blomningsperiod något i underkant. Italiensk klematis, *Clematis viticella* 'Södertälje' E är väl värd att pröva även om färgen hemma hos mig inte visat sig vara fullt så här röd. Foto: B. Andersson.

Clematis viticella 'Södertälje' E
röd italiensk klematis 3x60cm co 2,0 l
○-● Höjd ca 2-4 m. Mörkröda brett klockformiga i juli-sept. Kraftigt klängande växtsätt Zon I-IV

Prioritera växter märkta med ett E

Det finns en svensk-norsk kvalitetsmärkning för träd, buskar och klätterväxter, som borgar för genetisk kvalitet och sundhet. De kallas E-plantor och har genomgått ett eller flera urval och är odlingsvärda, friska, sortäkta och särskilt lämpade för vårt klimat. Det är en kvalitetskontroll du inte skall missa och i dagsläget finns cirka 100 växter med E-plant status. Gå in på hemsidan www.eplanta.com och kontrollera om "din" växt finns med och be din leverantör beställa hem om den inte redan ingår i sortimentet.

Fråga efter certifierat material

Även certifierade fruktträd är märkta med "E-planta". Certifiering innebär att växten har ett känt ursprung och är rensad från plantburna sjukdomar som t.ex. virus. Det finns certifierade fruktträd, vinbär, krusbär, rabarber, lingon-, blåbär-, hallon- och jordgubbsplantor, d.v.s. just sådana växter som tidigare ofta varit infekterade. Dessa ger bättre

E-skylt. Köper du fruktträd med denna märkning vinner du i växtkvalité.

skörd, är friskare och mer härdiga än virusmittade växter.

Läs mera om Växtkvalité i den Nya upplagan av **Kvalitetsregler för plantskoleväxter**. Du beställer dessa hos GRO Medlem, telefon 0435-323 77, fax 0435-321 11, e-post info@gro.se. Priset är 100 kr/st plus moms och porto.

Lise-Lotte Björkman
trädgårdsrådgivare
HS ABCD
tel. 018-56 04 28

Råd i korthet

- Gå till en plantskola du har förtroende för och som har kunnig personal.
- Besiktiga både grenverk, stam och rotsystem.
- Köp ej överåriga plantor.
- Välj ett välskött exemplar som inte är uttorkat, skadat eller har torra grenar.
- Barken skall vara hel och eventuella sår efter beskärning se fina ut.
- Välj E-planta och certifierat växtmaterial.
- Fråga efter etableringsgaranti.
- Kom ihåg att växter är levande material och påverkas av sin omgivning, allt från odlingen till transporter och behandlingen i din trädgård.